

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼԱՐԻԱ

Տարեկան . . 12 Ձր.
Վեցամսեայ . . 6 "

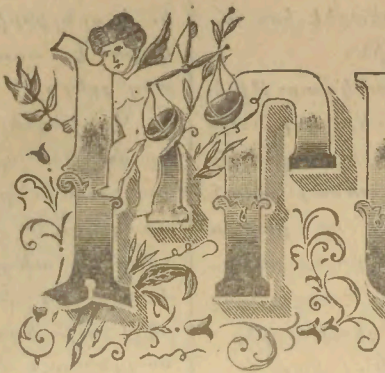
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Երկու թիւ մէկ ծրարով
Տարեկան . . 14 Ձր.
Վեցամսեայ . . 7 "

ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2.60 Տօլար
Վեցամսեայ 1.50 "
Կ Ա Ն Խ Ի Կ

Ծանոցման տողը
20 շաբաթ

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

ԱՂԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ

ՀԱՍՈՑ

Rédaction du journal

„Iravounk“

VARNA (Bulgarie)

Редакция

на вѣстникъ

„Иравункъ“

ВАРНА (България)

Դրոշմը եւ
չեմ տրոշիր

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Ետուարտ թագաւոր չեռմի մէջ ըստակաճառերու և տեւակցութիւններու առթիւ բացատրելի վերջ թէ երկու պետութեանց սերտ բարեկամութիւնը նիւթական շահերէ աւելի բարոյական սկզբունքներու, ազատասիրութեան եւ քաղաքակրթութեան վրայ հիմնուած է, անցաւ Ֆրանսա, որ երկար տարիներէ ի վեր այդ մարդասիրական սկզբունքներու վարձաւը, քաղաքակրթութեան ախոյեանը եւ «ազատութեան, եղբայրութեան և հասարակութեան» ռահիրան եղած է:

Ետուարտ թագաւոր իր ոտքը Ֆրանսայի հողին վրայ դրած օրը երբ դեռ պանդխտանք մէջ ընդունեց Բարիզի Անգլ. առեւտրական սենեակին անդամները, որոնք իրեն ուղերձ մը մատուցին, սա յատկանշական խօսքերով պատասխանեց անոնց:

Հաստատ կերպով ապահով եմ որ երկու երկիրներու մէջ բարեկամութեան թշնամութեան օրերը անցած են: Եւ յոյս ունիմ թէ ապագային մէջ ալ ինչպէս անցեալին, Ֆրանսա եւ Անգլիա պիտի կրնան նկատուիլ առաջապահները եւ ախոյեանները ազատութեան, խաղաղութեան, զանազան ազատագործութեան: Չեմ ծանչնար ալ խաբի մէջ երկու երկիրներ, որոնց փոխադարձ բարեկամութեանը ալ աւելի իրարմէ կախեալ ըլլայ: Անցեալին մէջ թիւրիմացութիւններ եւ գոտութեան պատճառներ եղած են, սակայն կը հաւատամ թէ այդ բոլորը անցան անդառնալի կերպով:

Այս ծառէն զատ թագաւորին ուրիշ արտասանութիւնները, բաժակաճառի և բարեկամութեանց առթիւ, պաշտօնապէս չը հրատարակուեցան թէեւ, բայց արդէն այդ վերի խօսքերն ալ բաւական են պարզելու թէ Ֆրանսայի և Անգլիոյ միջեւ մերձեցումը սերտ ու հաստատ է, որովհետեւ բարոյական միեւնոյն սկզբունքները իրեն հիմ ունին, ոչ թէ բիրտ ուժի հրապոյրը, որ տարիներէ ի վեր Ֆրանսական կառավարութիւնը ռուսականին եւ իտալականը գեր-

մանականին կը կապէ, կապեր՝ որոնք որչափ ալ հաստատ երեւին արտաքինապէս՝ գաղափարական հիմերու վրայ չեն ամրագործուած, ազգային խոչընդոյն չեն կազմեր, հետեւաբար դատապարտուած են ուշ կամ կանուխ խզուելու, ջախջախուելու: Գաղափարական միութիւնը կամ իտեալի նշանութիւնը միայն կարող է յարատեւ, անկեղծ ու անձնուէր ընկերակցութիւն մը երաշխաւորել: Ինչքան կը կարծենք թէ այս գերազանց կապերն են որ այսօր վեց մեծ պետութեանց երեքը, Իտալիա, Անգլիա եւ Ֆրանսա իրարու մտերմացուցած են և մօտ է անոնց միացման օրը հակառակ գոյութեան Երկեակ և Երրեակ ջինակցութեանց որոնց հիմը բիրտ ուժերու տեւակէ ու պոռոտ խօսքերէ զատ ոչինչ ունին, և հետեւաբար խախուռ է եւ սահմանուած քայքայուելու: Գաղափարական միութիւնն է որ տեւական և յաղթական կրթնայ ըլլալ, ինչպէս ըսած է Սօֆիա Բաւթիան, «գաղափարը ստիճաններով չը շնչուիր»:

Ֆրանսայի և Անգլիոյ միջեւ հաստատուած մտերմական կապը աւելի ամրապնդուելու և անքակտելի ընելու դիտաւորութեամբ Բարիզի, Կլաւսթրի և ուրիշ կարեւոր կեդրոններու մէջ առեւտրական սենեակներ ու ինչ ինչ ընկերութիւններ ձեռնարկած են հարկ եղած նախապատրաստութիւնները տեսնել, դիմելու համար Լոնտոնի և Բարիզի նախարարական դահլիճներուն, որ ասոնք համաձայնութեան գան մշտապէս իրաւախոհութիւն մը հաստատելու երկու ազգերու միջև:

Այս առաջարկութիւնը հաւանականապէս ընդունելի պիտի դատուի և կը կարծուի որ Ետուարտ թագաւոր ինքն ալ անձամբ ուժ տալ անոր, որով ալ եւս մտերմական յարաբերութիւնները ցերտացնելու բնոյթ ունեցող ու է կրճատութիւն իր խանձարուրին: Եւ կը հարթուի:

Այս օրինակ կապերով Անգլիա, Ֆրանսա և Իտալիա ներքնապէս մտերմանալէ յետոյ, այլեւս ար-

տաքին քաղաքականութեան համար նորապիսի Ֆաշտաներ չեն կարող անոնց յարաբերութիւնը խզել, և անոնք ազատորէն ու քաղաքակրթորէն սկզբունքներով իրարու միացած՝ միջազգային խնդիրներու մասին, ինչպէս է Արեւելեան խնդիրը, իրենց յանձնառութիւնները գործադրելու շաղկին մէջ ուսուսի չընթանալու ու է պատճառ չպիտի ունենան կը կարծենք:

ԱՆՍՈՒԱՆԱԼԻ
ՇԱՀԷՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Թանկագին ընկեր:

Գիտէի թէ կերթայիր... որուն ժողովուրդը վաղուց պատրաստ էր քեզ գրկաբաց եւ ուրախութեամբ ընդունելու, բան մը որ տարիներ առաջ մօտէն ծանօթ էր ինձ: Գիտէի նաեւ փորձառու եւ չրջահայեաց ըլլալդ որով արտաքին թշնամիէն վախ ու կասկած մը չունէիր: Արեւմտեան ձեռքակալուելու կամ վտանգուելու միջեւ... հասնելու վտանգ եւ ապահով էիր: Ուրախ էի որ յեղափոխութեան եւ ինքնապաշտպանութեան դրօշը պիտի ծածանէիր այն հողին վրայ ուր մեր նահատակներու դիակները թաղուած էին, պիտի անցնէիր այն ձորերէն և լեռներէն որոնց ամէն մէկ անկիւն մերէն նահատակաց ոսկորները վրէժ, վրէժ կը դռնային, վերջապէս կերթայիր մեր երդուեալ թշնամուոյն դէմ կռուելու: Բայց աւա՜ղ չը գիտէիր եւ նոյնիսկ չէիր կրնար երեւակայել թէ, արեւակից եղբայրներէդ դաւադրութիւն մը պատրաստուած է քեզ համար, անմուռնջ գառնուկի մը նման քեզ սրախողխող պիտի ընէին եւ դիակդ լծացած արեւնիդ մէջ պիտի ողողէին:

Նախկին ընկերներէս մինն ցաւօք սրտի մտնուանդ այս սարսափալից գուժն կուտար ինձ: Լուր մը որ կարելի չէր սիրտս խոր կերպով չը վիրաւորէր եւ աչքերէս արտասուք չը խլէր: Որովհետեւ յեղափոխութեան քաջ եւ անձնագոհ զինուորներէն մինն էիր: Հայ ժողովուրդի անկեղծ եւ հաւաքառ զաւակն էիր: Նստեալ սիրելի եւ համակրելի ընկերն էիր, եւ վերջապէս հայ յեղափոխութեան կրօնայ դաշտը քեզ նման հերոսներու պէտք ունէր:

Արեւմտեան չէ՞ որ պարտաւոր էի վարկենական կերպով յիշատակդ յարգելու:

Եւ եւ ընկերական պարտականութիւնս կատարեալ, քեզ եւ քու ցաւալի մահդ հայ հասարակութեան ներկայացնելով, որուն մէկ մասը ծանօթ չէր ու չգիտէր հերոսական գործերդ եւ նպատակդ:

Բայց ի՞նչու կը յայտադէի, ինչու չէի փութար ժամ մը առաջ ընկու ինչ որ ընել պէտք էր: Ի՞նչպէս յայտադէի, քանի որ այս սիւնակներու մէջ կը հրատարակուի մեզ քաղաքից Մակեդոնացեաց հերոսութիւնները եւ քաղաքործութիւններ հանդէպ մեր դաւադրութեան, անոնք կաշխատին երդուեալ թշնամիին յաղթելու եւ իրենց նպատակին հասնելու: Չէ՞ որ այդ հերոսներու պատմութեանց սիւնակներու կից պիտի հրատարակէի քեզ հանդէպ եղած եղբայրասպան դաւադրութիւնը: Մակեդոնացիք կը գործեն, յառաջ կերթան, պետութիւններ եւ դիւանագիտութիւն իրենց մով կը դադարեն, իսկ մե՞նք, մե՞նք հայ յեղափոխականներս ի՞նչ կընենք... Ո՛հ, որչափ ամօթ մեզ համար, աս կից աւելի ի՞նչ նախատինք կրնայ ըլլալ: Ահա թէ ի՞նչու կը յայտադէի: Սիրելի ընկեր, թէեւ մեռաւ, քայքայ յիշատակդ միշտ կընդգծուի պիտի մնայ քեզ մօտէն ծանչնողներու սրտին մէջ: Զանի որ սուրբով խոշոտուած մարմինդ դեռ տաք է եւ ոսկորներդ արեւանդ մէջ կը լողան վրէժ գոչելով թոյլ տուր ինձ նախ քեզ ներկայացնել հայ հասարակութեան եւ ապա դառնալ մեր հրամանատար հերոսները ??? որակեւ իրենց արժանի մակդիրով:

Յ. ՃԱՆԿԻԻԼԵԱՆ

(Շարունակելի)

ՆԱՄԱԿ ԿՈՎԿԱՍԷ

... 14 ապրիլ

... . Խօսքս Փօթիի մէջ պատահած սպանութեան մասին է: շատ մեծ ցաւ դգացի իմանալով այդ սպանութիւնը, որ ստուգապէս կատարուած եւ արդէն հանրածանօթ իրողութիւն է այս կողմերու համար: Այդ մասին չեն պակսիր նոյնիսկ մանրամասնութիւններ: Փօթիի մէջ Միսոն «Շահէն» կը հրախորհ ժողովի Հնչակ. գործերու մասին խորհրդակցելու համար: Ժողովին բաւական թուով ընկերներ ներկայ գտնուած են որոնց մեծ մասը քիչ յետոյ միկնած է իսկ մնացեալները Միսոն յանկարծակիի բերելով, անոր թեւերը բռնել ու կաշկանդել յետոյ, զլխին եւ կուրծքին շանակի 14 հարուածներ կուտան եւ չարաչար կը սպաննեն: Միսոն կազա-

զակէ եւ քովի գինեւորէն Վրացի-
ներ վրայ կը հասնին եւ մարտասպան-
ները կը փախչին . ոստիկանութիւնն
այ կը հասնի եւ կը յաջողի անոնցմէ
2-3 հոգի ձերբակալել , որոնք այժմ
բանտն են : Նոյն իսկ այս կողմերը
հիներու գործած սոյդ սպանութեան
տպանորութիւնը առանց բացառու-
թեան շատ տխուր է : Դրութիւնը
շատ ծանր է եւ պէտք է ամեն ջանք
ի ցործ գիւղ գործունէի համար : Հին
Հնչակեանները նորերէն մէկին ալ աչ-
քին զարկեր ու մարած գետին տա-
պալեր են :

Այստեղ հին Հնչակեաններու մէջ
ներքին կռիւները բոլորովին տարբեր
գոյն առած են : Ինչպէս կերեւի զին-
ուած կամ գրգռուած չեն միայն պա-
րագլուխներուն ղէմ , այլ ամբողջ
նոր հասուածի ղէմ :

Հիները չեն ընդունիր որ իրենցմէ
զուրս ուրիշ Հնչակեաններ գտնուին .
ով կուզէ թող լինի , բաւական է որ
վերակազմեալ է : Ահա այդ պատճառաւ
այսօրոյմբու վերակազմեալները վը-
տանգի մէջ են : Վերջապէս ընդհա-
նուր աւամբը քառս մը ստեղծուած է
որուն մէջէն գծուար կեցնուի :

Բայց այն մեղադրանքը , զոր կընէ
ինծի Պ. յօդուածագիրը . — գոնէ այս
պարագային — անտեղի ու անիրաւ կը
գտնեմ : Կոչեմ յիշեցնել Պ. Ղ. Ղուր-
պէթին թէ աշխարհի մէջ մարդիկ
կան , որոնց համար հանրային գերա-
կշիռ նկատուին երբ կը ստիպեն քեզ
խօսիլ ու գրիլ , այն զգուանքը ու
գարշաքը որ կազդեն քեզի իրենց
անձերէն զուրս պոռթկացող բովան-
դակ գարշահոտութիւնները ու միտ-
գամայն այն լիրբ յանդգնութիւնը որ
կուենան հանրային խնդիրներ յու-
զելու ու ժողովուրդին հոգին թու-
նաւորելու մէջ քեզի , կը մղեն : շատ
անգամ յակամայս գործածել էն բ՛րտ
ու խարանող որովակաւնը , էն ցուրտ
արհամարհանքը :

Ու ես , կշտապիմ ըսել , այդ հա-
կիրճ յօդուածովս չէի կրցած արդէն
Ռ. Կարապետեանի կոչուած հրէշ իր-
բուն գոյնովը յստակօրէն ցոյց տալ
հասարակութեան այնպէս ինչպէս որ
է : Այո՛ , կը կրկնեմ , — ու ասիկա չիմ
ըներ ռամիկ ատելութիւններէ ու խա-
նութեանի հաշիւներէ մղուած — թէ
բառին բուն նշանակութեամբ անտա-
նելի աստ մըն է Ռ. Կարապետեանի
պէս մարդիկը , որ անդադրում կը
թուեաւորեն մաքուր մթնոլորտը
խեղճ միամիտ ամբիւններու ու կը ցա-
նեն անոնց մէջ եղբայրասպան որոմը :
Ի՞նչպէս կուզէին որ խօսէի մար-
դումը հետ որ ԲԱՅԷՆ Ի ԲԱՅ ԿԸ ՍՏԷ ,
սահմակեցող լրբութիւնով մը :

Ի՞նչպէս կուզէին որ խօսէի մարդու
մը հետ որ ԳԻՏԱԿՑԱԲԱՐ կը զրպալտէ
իր երեկուան ընկերները զանոնք Սուր-
թանի հաւատարիմ սրբանեակներ (!!!)
ու տակաւին չեմ գիտեր ինչ գոչելով :

Ի՞նչպէս կուզէին որ խօսէի մարդու
մը հետ , որ անարգ գործիքը եղած
Լօնտոն նստող երկու բաղդախնդիրնե-
րու , չերեւակայուած դաւեր կը նիւ-
նէ հոս , ու անխոստովանելի չահերու
մտահոգութիւններով Պուրկազի մէջ
խղճալի մարդիկ կը գինէ , կը դա-
ւադէր ու կը ջանայ սպաննել տալ
վատաբար (կրնա՞մ ուրիշ բառ գործա-
ծել) Պ. Գ. Զիթնեանը :

Ի՞նչպէս կուզէին որ խօսէի մար-
դու մը հետ , որ օձի սողոսկումներով

կը սպրդի գետ նոր գիրկընդխառնուած
ընկերներու մէջ ու կարծարէ հոն ա-
տելութեան եւ կրքի ոգին :

Ու զո՛ւք , ո՛վ փափկանկատութիւն
քարոզողներ , չէ՛ք տեսներ կոր այն
մոլեգին ու աղետալի վերաբժարձումը
աստելութեան , որ կ'սպառնայ տակն
ու վրայ ընել ամեն բան ու իսպառ
պաղեցնել , չէ՛ք տեսներ բոլոր բարե-
կամեցողութիւնները ու արգաւանդ
խանդավառութիւնները ղէպի գործը :
Ո՞վ է պատասխանատուն . . . . .

Բայց ահա՛ «Ատելութեան գործա-
ւորները մեր աչքին տեղեւ : Քաղա-
քավար լեզու՝ գործածել . . . . . բայց
անշուշտ լաւ բան է ասիկա , երբ դի-
մացդ նկարագրի տէր , լուրջ ու հաս-
կցող անձ մը ունիս : իսկ երբ անտա-
նելի չղջորթներ , հոգեով մարմնով
նեխած արարածներ , որոնք մղունե-
րով հեռու են բարոյակաւորութիւն
ըսուած բանէն , կուգան զգուելի
դեր մը խաղալ հանրային փափուկ
խնդիրներու մէջ , անհրաժեշտ ու
ստիպողական է զանոնք հասարակու-
թեան ներկայացնել իրենց իսկական
գոյներովը եւ որակել զանոնք իրենց
արմանի մակդիրներով առանց փափ-
կանկատութեան : Ասիկա է իմ համո-
զումս :

Բայց ահա՛ , տակաւին վերջերս Խրա-
ւունքի յարգելի խմբագրապետը չա-
րաչար կերպով զրպարտեցաւ փո-
ղոցային թերթի մը խմբագրէն , ի՞նչ
պիտի ընէր պ. Գուրպէթեան այս ա-
նորակելի ընթացքին ղէմ , եթէ ոչ
ամենուն աչքին առջեւ դնել այս ահ-
ռելի զրպարտութիւնը ու զրպարտիչը
որակել այն ածականներով , որոնց
արժանի է ան իրաւամբ :

Սահման խմբագրին է ան արդարեւ ,
ու այս որակումը կատարելապէս ար-
դար ու տրամաբանական է :

Այսպէս ուրեմն վատին՝ վատ , ո-
գործելին՝ ողորմելի ու զրպարտի-
չին՝ զրպարտիչ ըսելով ընա՛ւ հայհո-
յած չենք ըլլար , այլ ճշմարտութիւնը
քիչ մը բրտօրէն ըսած կրկնեմ :

Կընդունիմ պ. յօդուածագրին սր-
ղար զայրոյթը , երբ այս տեսակ բա-
ռեր կը գործածուին առանց փաստի
այլ պարզապէս գոհացնելու համար

ատելութիւնը ու մթին հաշիւները ո
եւ է սինթորի մը , որ արդէն ան-
կարող է առանց հայհոյելու երկու
տող գրել :

Վերջապէս առաջ , բոլոր սրտովս
կը մաղթեմ պ. Ղ. Ղուրպէթի որդե-
բաղդութիւնը չուենայ ինծի պէս ,
զբաղելու Ռ. Կարապետեան ու նմա-
նորինակ տիպարներու հետ , որոնք ,
մանանանդ հիմակ , աւելի քան եր-
բէք քաջալերուած իրենց վատորդի թը-
նազդներուն մէջ , աջ ու ձախ աչ-
խնայ ապականութիւն կը սփռեն , ու
որոնք երբեմն իրենց զապիր մերկու-
թիւնը մէջ — որքան ալ անախորժ ըլ-
լալ — աս — ժողովուրդին ցոյց տալը
կենսական պահանջ մը գարծած է այլ
եւս :

Փ. Պոլիս , 19 ապրիլ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ազգային երկսեռ վարժարանաց
ի նպատակ սարքուած գրական — Խրա-
տական երեկոյթին սովոր , որ այն-
քան գոհացրեցիչ արդիւնք մը ունե-
ցաւ , Հոգաբարձութիւնս պարտք կը
սեպէ իր խորին շնորհակալութիւնը
յայտնել Ազնուուհի Օրբ. Տ. եւ Մ.
Տալուտեանի , Ս. Աբէլեանի , Չ.
Նորիկեանի , Ս. Միլքոնեանի , Բ.
Չօլաքեանի , Տ. Սարգիսեանի , ինչ-
պէս նաեւ Պ. Նաթան պէյ Ամիրխան-
եանի եւ ԳՈՂԹԱՆ երգեցիկ խումբի
բոլոր պատ. անդամներուն որոնք ի-
րենց թանկագին ու անձնուէր աջակ-
ցութեամբ մեծ փայլ ու շուք տուին
սոյն երեկոյթին եւ զերազուցապէս
սատարեցին անոր յաջողութեանը :

Ի գիմաց Ազգ. Երկ. վարժարաններու
Հոգաբարձութեան

Ատենադպիր Ատենապետ
Գ. Աւագեան Յ. Մ. Թովմասեան
(Կնիք)

Ա. ՇԻՏԱՆԵԱՆ

(73)

ԹԻԱՊԱՐՏԸ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԱՅՑԵԼՈՐ ՀՈՎԻԻԸ

— Ի՞նչ է ուրեմն մեր կոչումը , սրբազան հայր :
— Կը հասկնամ ի՞նչ ըսել կուզէք . . . նկատել
տուաւ վանահայրը ծանր ու խռովալոյզ եղանակով
մը : Մեր կոչումը գիտակից ու արժանիքը ճանչցող
ժողովուրդի մը համար է , ո՛չ թէ՛ «Այսօր ովան-
նա՛ ու վաղը ի խաչ հան գըա» պոռագող յիմար-
ներուն . . .
— Ի՞նչ կընէ Հովիւը , երբ ոչխարները գայլերու
ձեռքը պիտի մատնուին :
— Անո՛նք որ իր ձայնը կը լսեն , կը փութայ ա-
զատելու :
Վանական սարաւաց . . . բնաւ չէր յուսար թէ
լիմ անաստիք վանահայրը այդչափ փոխուած ըլ-
լար : Ո՛հ , ներսէս Արծրունիի հետ խօսող մարդը
չէր ան : Չախնախուած փառասիրութիւնը բոլորովին
այլափոխած էր իր էութիւնը :
Հետեւադար ա՛լ չը խօսեցաւ : Երկու օր մնալէ
ետքը մեկնեցաւ վանքէն :

Ճամբուն վրայ մարդագետին մը կար , ուր գեղին
խօսադները կը խաղային :
Երկու ժամէն աւելի կըլլար որ վանքէն հեռացած
էին : Ուստի ձիերը թողուցին մարդագետին մէջ ու
երենք քիչ մը հանգստացան :

Յետոյ շարունակեցին իրենց ճամբան ու գիշեր
չեղած՝ հասան Ա. . . գիւղը :

ՎԱԼԻ ՓԱՇԱ ԵՒ ՎԱՆԱԿԱՆ

Վալի փաշա իմացած էր Վանականի գործունէն-
ութիւնը : Առանց յապաղելու , պահանջեց որ պաշ-
տօնագրերը ըլլար ան ու ետ կանչուէր : Առաջնոր-
դական տեղապահը չը կրցաւ Վալի փաշայի պա-
հանջը մերժել , այլ անմիջապէս հետեւեալ գրու-
թիւնը զրկեց .

Յ՝Առաջնորդարան Հայոց
Թիւ 173 Վան , 189 . . . յունիս 3

Գերապատիւ Ս. Հայր ,
Ձեր երէկի թուահամարաւ գրութիւնը սաացել եմ :
Այսու պաշտօնական գրութեամբ կուգամ հաղորդել
Ձեր Սրբութեան թէ՛ «Ինչ ինչ հարկեցուցիչ պատ-
ճառներ» կը թելադրեն զիս պաշտօնէ՛ գատարեալ
համարել ձեզ . հետեւադար հարկադրուած պիտի
ըլլաք «Լնդհու պ քաղաքը վերադառնալու . . .»

Մնում Ձեր գերապատուութեան
պատասխանին սպասող
Առաջնոյ զական Տեղապահ
Տ. . . Մ. Վ. . . .

Այս պաշտօնական գրութիւնը Վանական ստանա-
լուն պէս , չը սպասեց այլեւս :

— Երթա՛նք , սիրելի Մո՛նթիս , մրմնջեց Վանական :
Ո՞վ գիտէ ի՞նչ դարձուածք մը պատահած է :

Արգարեւ , Վանական ու փոքրաւորը քաղաքը
վերադարձան ու ըստ օրինի Առաջնորդարան մտան .
սակայն տխուր եղաւ անոնց զարմանքը , երբ Առաջ-
նորդարանի բարապանը չը թողուց որ Տեղապահին
ներկայանային , առարկելով որ պէտք էր Վալի
փաշայի ապարանքը երթալին :

— Վալի փաշայի ապարանքը . . . բացառանջեց
Վանական՝ բարապանին երեսն ի վեր նայելով : Մի-
թէ՛ հայ ժողովուրդի Առաջնորդարանը Վալիի ապա-
րանքը փոխադրուած է :

— Ես ատանկ բանիւր չեմ հասկնար , Հայր Սուրբ ,
չեչոնց բարապանը կոչու հեղուքեամբ մը : Միայն
թէ՛ այս է Տեղապահ հօր հրամանը :

— Խիստ լա՛ւ , ո՛վ պիտի առաջնորդէ մեզ Վալի
փաշայի ապարանքը , հարցուց Վանական :

— Վալի սենեակը սպասող ոստիկան մը , պա-
տախանեց Բարապանը :

— Ոստիկան մը :
— Այո՛ :

— Անկարելի՛ է . . . միթէ՛ ոճրագործ մըն եմ :
— Ուրեմն , առանձին կրնաք երթալ :

Վանական ուրիշ խօսք մը չըրաւ : Առաջնորդա-
րանի բակէն զուրս ելնելով ուղղակի՝ Վալի փաշայի
ապարանքը գիմեց :

Երբ ապարանքին դուռը հասաւ , գոհապան-վին-
ուոր մը՝ ներքինապետի մը հրամանին համաձայն ,
դանիճը տարաւ Վանականը , իսկ փոքրաւորը մնաց

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹ

Թ Ի Ի Ր Ք Ի Ա

Սրանպոյ 3 ժայիս

Այս Եօրկի կրկնու (ապրիլ 23) պուրատա վէ պաշտա շէհրէրտէ վուգուաթ օլաճաղընա տայիր չըգւըլ օլան շայէաթըն նէ տէրէճէ էսասըզ օլտըղը անլալըտը :

Սեւանիքտէ իտարէի էօրֆիյէ իլան օլընաղընըն հալատիսիտէ է. սասըզ տըր : Եալընըզ պիր մահ. քէմէի ասքէրիյէի ֆէվզէլատէ թէշքիլի իշիւն էմիրէր վէրիշիշ տիր :

Սքիւպտէ վէ էտիրնէտէ տարի հատիսէ գուհուր իտէճէկիսէ տա. իր չըգւըլ օլան շայէաթ իւզէ. րինէ Պապը Ալի իհիթիյաթ քեա. րանէ էթէտպիրէր էլէ ալտը :

Րիվայէթիլէրին իսէլաֆընա օլա. րաք : Թիւրքէր Սէլանիքաէ եա. լընըզ 30 թիւրք էօլմիւլ օլտըղընը սէօլէյօրլար : Շիմտիյէ գատար հապս օլընան Պուկարլարըն մըգ. տարը 300 օլմայուպ, եալընըզ 100է պալիզ օլմուլ (ըմըլ) :

Ասայիշի իպգա իթմէք վէ իճ. րաի իսպասէթ իտէնլէրի աշը տագիգատէ գաթլ էյլէմէք վէ շիւբէլիլէրի թուլմագ վէ էճնէ. պիլէրի մուհաֆազա իթմէք իշիւն Պապը Ալի Սէլանիք հիւքիւմէ. թիւնէ էմիրէր վէրտի :

Սթանպուլտա տալի գօմիթա. րալըն իճրաի աթէլիաթ իտէճէք. լէրինէ տայիր իսպիսէն օլընան իսպարաթ իւզէրինէ՝ ումուճա ա. իտ օլան պիւնալար բէք տըգ. գաթլը սուրէթտէ մուհաֆազա օ. լընմըլ տըր : Մաքէթնիլալըլարըն Սթանպուլտ կէլմէլէրի եասագ օ. լընտը, շիւբէլի քիմէսնէլէր տէր. տէսթ օլընտըլա :

— Պիր թէլէկրաֆ հալատիսիսէ կէօրէ, իսլահաթա գարըն պուլը. նան Արնափուտ րէյիսլէրինտէն 80 քիշի Սթանպուլտա մահպուս ի. տիլմիշէր :

Քէզա Արնափուտ րէյիսլէրին. տէն 51 քիշի Անատօլույա մէնֆի կէօնտէրիլմիշ :

— Սեւանիք վիլայէթիստէ կէվ. կէլիտէ 4 պուկար տիւնամիթ ֆի. շէնքիլէրի իլէ բօսթահանէի պէր հալա իթմէք էսնասընտա՝ տէր. հալ զապիթիլէր եէթիշուպ թուլթ. մուլար : պուլարտան պիրիսի քէնտի քէնտիսիսի թէլէֆ իթմիշ :

— Եննիտէն պիր իթալիա, պիր ֆրանսըզ վէ պիր ինկիլիզ հալպ սէֆիլիլէրի իգթիլգաի հալ ասայիշի մուհաֆազա իթմէք իշիւն Սեւանիք սուլարընա եէթիշմիշլէր :

— Չարշանպա կիւնիւ Սթան. պուլտան չըգւըլ օլան եօլըլարըն րէվայէթիսէ կէօրէ, Այ Եօրկի, իսլաթիլիլէր եօրթուսը օլմագ մի. նասիպէթի իլէ՝ սայիր կիւնլէր. տէն զիյատէ օ կիւնիւ սօգաղար. տա գալապալըզ վէ շէնիկ ֆէվ.

րէլատէ օլմասը լաղըմ իքէն՝ ագ. սի օլարագ՝ գօմիթէլէր թարա. ֆընտան հատիսէ գուհուրա կէլէ. ճէք վէ գրիկըն պաշտաճագ գօր. գուսը իլէ, հէրքէս իսէվֆ ուտէհ. շէթտա գալուպ, քիմսէ իսանէ. սիւնտէն տըշարը չըգւմըլ վէ շարսըլար վէ մաղաղալար քարալը գալմըլ վէ սօգաղարտա քիմսէ պուլընմամըլ տըր :

— Թան կաղէթասը՝ Սեւանիքտէ վապը Պանգ Օթօման շէպէսիին գօմիթէլէր թարաֆընտան իսա. րապ իտիլմէսիին պիր պէնտի մալ. սուսլէ թաալիպ վէ թէքպիհ ի. տուպ, պաշ իսպասէր էլէր պիր տիլանէնիս ձիւնէր էսէրի տէկիլ իսէ՝ Մաքէթնիլա գօմիթէլէրի պու. հարէքէրիլի իլէ էվթարանըն քէն. տիլիլիսիս օլան քէվէտձուհընը սուշի իսպիւնալ իրմիշ օլըյօրլար տէյօր :

ՏԱԽԻԼԻԾԷ

Սթիլա 4 ժայիս

Ալման կաղէթալարըն գուվկէ. թի իլէ թիւրքէլէրին Պուկարիյա գարըն իսթիլալ իթմէքտէ օլտըղը լիսան Սօֆիատա հիտտէթ հասըլ իտէյօր :

Թիւրքէր Սեւանիք վուգուա. թընըն մէսուլիյէթիին քէնտիլէ. րին պէճէրիկսիլիլիսէն համ իտէ. ճէք եէրտէ, Պուկարիանըն իւզէ. րինէ լթմագ իսթէյօրլար :

Պուկար հիւքիւմէթի՝ շէթէլէ. րին կէլմէսիին մէնն իթմէք վէ տիւնամիթ իտիլալ իթտիլմէք իշիւն հէր պիր թէտպիրի էլէ ալ. տը :

Սօֆիատա էճնէպի գօնօլօն. րար թաստիգ իտէպիլէրլէր քի. շու սօն հաֆթա զարֆընտա սի. նօր իւզէրինտէ 400 քիշի տէր. տէսթ իթտիլմիշ տիր : Քէզա Պէլիգատան կէլմէքտէ օլան 290 քիլօ տիւնամիթ (Պուկարիատա տի. նամիթ եալըլմայօր) կէլէն կիւն Չարիպրօս սիւնօրընտա թուլթու. Մէզքիւր տիւնամիթլէր Ալ. մանիա վէ Աստրիա թարիպի իլէ սէրպէստանէ կէթիլիլմիշլէր իտի :

Թիւրք հիւքիւմէթի սիւնօր պօ. յընտա Պուկարիատան պէշ դաթ զիյատէ ասքէր թօլալմըլ իքէն օ. րատա պիր քիմսէի թուլթամալը. Տիւնամիթ տալի էլէ կէլիլէմէտի : շու հալտէ նէյէ համ իթմէլիլիզ պու իսուսուստա քէնտիսիին պէ. ճէրիկսիլիլի :

Պուկար հիւքիւմէթի տայիմ տըգաթլէ վէ ինգալը սուրէթտէ հարէքէթ իթմիշ տիր, վէ պու. նուլէ պէրապէր քէնտիսիին բէք գօր տըր սիւնօր պիւթիւն պիւթիւնէ գաբամաք. զիրա Պուկարիա է. հալիսի քէնտի Մաքէթնիլատաքի գարտալարը իլէ միւնասէպաթընը ասլա քէսէմէլ :

ՖՐԱՆՍԱ

Ինկիլթէրա գրալը իքի կիւն Բարիգէ միսաֆիր օլտըգտան վէ ճուհուրիլէթ րէլիսի վէ վիւքէ. րալար իլէ տէֆաթլէ արիզ ու ա. միգ կէօրիւշտիւքտէն վէ զիյա. ֆէթլէրտէ վէ շէնիլքլէրտէ վաղըթ կէլէրտիքտէն սօնրա, բազար էր. թէսի կիւնիւ Բարիգ էհալիսիին վիլալարը վէ ալգըշալըշալարը իլէ ինկիլթէրայա միւթէվէտձիւնն եօլա չըգւըլ տըր : Մ. Լուպէ վէ վիւքէլա սթասիօնա գատար գրա. րա րէֆագաթ իթտիլէր :

— Գրալ էտուարտ վիւքթօրիա նիշանըն Պէօլիւք իտալընը վի. քէլա րէլիսի Մ. Գօմպա վէ իսա. րիճիլէ նաղըրը Մ. Տէլքասէլէ իհտա իթտի :

— Ճուհուրիլէթ րէլիսի Մ. Լուպէնին տալի սեպտեմ. ալընտա Լօնտրայա կիտէճէկի միւրէվի տիր :

— Բարի կաղէթանըն մու. հարիլի մէպուս Մ. Լիւսիէն Մի. լըվուա Բարլըմանտա թէքրար էր. մէնի մէսէլէսիստէն տօլալը իրատը նուլթ գիտէճէք օլտըղը Մ. Չէ. րազապէյան էյլէմիշ տիր :

— Հիւքիւմէթիին էմիր իւզրէ, քէնտի հիւսնի րիզալարը իլէ Ֆը. րանսատան չըգւագ իսթէմէլէն րուհպան թալիգաթլարըն (միաբա. նուլթիւք) մանաստըլարը պասը. րուպ բաբաղար ճէպրէն չըգարըլ. մագտա տըրլար :

ԵՈՒՆԱՆԻՍՏԱՆ

Եունան սիւնօրընը կէշուպ, Մա. քէթնիատա պուկար շէթէլէ. ի իլէ պիլլէշմէք իշիւն հալըրըք կէօրմէքտէ օլան 30 քիշի Լարի. ցատա Եունան հիւքիւմէթիստէն մէնն օլընմըլար :

— Մաքէթնիլատա րուլարըն պուկարալարտան թէզիլի օլընտըգ. րարընտան տօլալը եունան հիւքիւ. մէթի Պապը Ալիին նաղարը տըգ. գաթլըն տալէթ իթտիլի Ալի. նատան պա թէլէկրաֆ պիլտիլիլմիշ տիր :

ԻԹԱԼԻԱ

Րօմա շէհրի պիր հաֆթա զար. ֆընտա իքի հիւքիւմալարա միւհմանտար օլտու : Ինկիլիզ գը. րալընըն Րօմատան միւֆարէքէ. թիւնտէն իքի կիւն սօնրա Ալմա. նիա իմբէրաթօրը վիլհէլմ իքի մալտուսլարը վէ վիւքէլա իլիսի գօնթ Պիւլուվ իլէ շէհրի մէզքիւրէ եէթիշտի :

Իքի միւթթէֆիգ հիւքիւմալար. րալըն իլք կէօրիւմէլէրի մուհպ. պանէ օլտու : Դիմէմաթօր զի. յաֆէթլէրտէ վէ սայիր միւնասիպ տագիգէլէրտէ՝ թէքրար վէ թէք. րար իթթիֆագտան պահս իթմէք իշիւն, ասլա ֆրիւսաթը գալըր. մագ իսթէմէտի : իթալիանըն ին. կիլթէրա վէ Յրանսա իլէ տօլթ. լըզ վէ եաղընիլէթ բէտա իթ.

տիկի վիլհէլմի պիր նէվ րա. հաթսըղըղա տիւշար իթտի կէօ. րիւնիյօր : Ֆագաթ տիկէր թա. րաֆտան վիլհէլմին Սուլթան Հա. միտ կիպի մուհիպ վէ սատըգ պիր տօլթը օլտըղը հալտէ անըն քի՝ մ. լէրտէն գօրգուսը օլուր, տէյուպ գա՛հ գա՛հ կիւլէնլէր էկսիկ օլմա. յօր :

ՍՕՆ ԹԵԼԵԿՐԱԳՐԱՐ

Սրանպոյ 24 ապրիլ

Սօն վուգուաթ վէ տիւնամիթ. լէր սէպէպի իլէ իճրա օլընան թահգիգաթլար Պուկարիանըն մէ. տուլիյէթիին թէպէլիւն իտէմէտի. լէր :

Մանասթըր վիլայէթիստէ Գը. րարճա քէօլիւնտէ 10 քիշիլիք պիր շէթէ վէ տսքէր պէլիլիտէ միւնաստէմէ վուգու պուլար. իքի զապիթ պիր չօք թիւրք ասքէրի գաթլ օլընտըլար իստէն շէթէ էֆ. րատընտան տալի քիմսէ սաղ գալ. մատը : Էթրաֆ քէօլլէլտէն 30 քիշի հապս օլընտը :

Մանասթըրտան 12 քիլօմ. իրագ պիր քէօյտէ շէթէլէրլէ միւնաստէմէ վուգու պուլարը իւզէրինէ, գօ. միթէլէրլէն շէհր իշիւսիսէն հիւքիւմ իտէճէքլէրի իշիտիլմէսիստէ՝ էհալի շարը վէ թիւքանլարը գաբա. րուպ, հէրքէս իսանլէրիինէ շէթիլ. տի : պու էսնատէ իքի ճամիլէ եա. գըն պօմպարա տթրլար մագար. րաթ հասըլ օլմատը : Շէհրին մու. հաֆստը իշի սպուրնան տէօրթ թապուր բիյատէ վէ 12 թօքճը պէօլիկիւ վալիլի շէտիտ էմիրլէ. րի իւզրէ շէհրի վըգալէ էլլէտի. լէր : Պու վուգուաթ իւզէրինէ իս. լամ էհալի հիտտէթլէնուպ, իսիս. թիլալարը գըրմագ իշիւն հաղըր. լանմըլ իստէ, տսքէթիին տիլէրէ մէյտան վէրմէլէճէկի գօնօլօնու. րըն րաբօրթլարընտան անլալըլը. յօր :

Սրանպոյ, 24 ապրիլ

Մայիս 4 տէ Մանասթըրտա թիւրք. լէրին սիւնալանուպ պուկարալար իւ. գէրինէ հիւքիւմ իթմիշ օլտըլարընա վէ Տիլանը հարպ թէէսիս օլընտըղընա տայիր չըգւան շայէաթ էսասըզ տըր. զիրա տահա իտարէի ասքէրիէ իլան օլընմամըլ տըր :

Հիւքիւմէթ տըգաթլըր ոուրէթտէ ասքէրլէ պէրապէր եօղալալար իճրա իտէյօր : Շէհրիտէ սիւքիւնէթ պաշ. լամըլ տըր :

Էօմէր Րուշտի բաշա եէնիտէն Ա. նատօլուտան ալթը թապուր րէտիֆ իսթէմիշ տիր :

Մանասթըր ճիլարիստան պիր գալ. Եիւզ պուկար թուլթուպ մահպուս իտիլիլէր :

Սքիւպտէն ալընան րէսմի հալատի. սէ կէօրէ, Շաքիր բաշա սէրպէսթ Տիւքօվայա կիրմիշ :

Բէլգընտէն տալի Րուլթի փաշա 21 թապուրլէ օրայա եէթիլմիշ : Սէր. վէթ փաշա Րահօվիցտէն 6 թապուր. լէ իլէրլէմիշ : Արնափուտար մուճա. նէաթ կէօթէրմէմիլլէր, զիրա աս. քէրին օրալարա թօլանմատը էճնէպի տիւլմանլար իշիւն տըր տէյուպ ան. լէրի պանտըրմըլար :

Одговорникъ Н. Драгулевъ

Печатница Взаимность Варна.